

5.5

"Ο χειμώνας": Μια διαθεματική προσέγγιση

Μαρία Θεοδορακάκου

Νηπιαγωγός, ΜΑ στις Επιστήμες της Αγωγής, του Παν/μίου Κρήτης

Οι σύγχρονες τάσεις προσέγγισης της γνώσης στα πλαίσια του σχολείου οδηγούν σε μοντέλα και μεθόδους διδασκαλίας που έχουν ως βασικό τους άξονα τη διαθεματική, ομαδοσυνεργατική και διερευνητική προσέγγιση της γνώσης, τον παιδοκεντρισμό, την επίλυση προβλημάτων, τη βιωματική και επικοινωνιακή διδασκαλία. Στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα το ενδιαφέρον παύει πλέον να είναι στραμμένο στο περιεχόμενο και το αποτέλεσμα της διδασκαλίας και εστιάζεται στο παιδί, στον τρόπο που αυτό θα οδηγηθεί στην κατάκτηση της γνώσης, με ιδιαίτερη έμφαση στη διαδικασία. Μέσα από μια διαθεματική προσέγγιση επιχειρείται μια σφαιρική, ενιαιοποιημένη και διεπιστημονική μάθηση, που εναρμονίζεται απόλυτα με τα βιώματα και τις εμπειρίες της καθημερινής ζωής των παιδιών. Τα παιδιά αποκτούν τη δυνατότητα να συνδέσουν διαφορετικές μεταξύ τους εμπειρίες, να παρατηρήσουν και να πειραματιστούν. Παράλληλα, ο παιδοκεντρικός, ομαδοσυνεργατικός και διερευνητικός χαρακτήρας κατάκτησης της γνώσης συμβάλλει καθοριστικά στην διαμόρφωση σκεπτόμενων ατόμων, που έχουν πλούσιες ευκαιρίες ανάπτυξης ποικίλων νοητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων μέσα από την ουσιαστική και ενεργητική εμπλοκή τους στη διαδικασία της μάθησης (Κακανά, 2004, 2006· Τσιλιμένη, 2004).

Ακολουθώντας τις τάσεις της σύγχρονης πραγματικότητας, το ελληνικό Νηπιαγωγείο επιχειρεί, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002), την οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας μέσα από την ενεργητική συμμετοχή του παιδιού στην οικοδόμηση της γνώσης. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται με την οργάνωση δραστηριοτήτων που συνδέονται με διαφορετικά γνωστικά και αναπτυξιακά πεδία γύρω από ένα θέμα, δίνοντας έτσι στο παιδί τη δυνατότητα να αντιληφθεί τη γνώση σφαιρικά. Οι δραστηριότητες αυτές διεξάγονται είτε μέσα από θεματικές προσεγγίσεις, είτε μέσα από σχέδια εργασίας - project. Κατά τις θεματικές προσεγγίσεις η γνώση κατακτάται με τη διερεύνηση θεμάτων που επιλέγονται από τη νηπιαγωγό, η οποία και θα προσδιορίσει τους μαθησιακούς στόχους, σχεδιάζοντας παράλληλα την όλη διαδικασία. Τα σχέδια εργασίας από την πλευρά τους, οδηγούν στην κατάκτηση της γνώσης μέσα από θέματα που αναδύονται από τα ίδια τα παιδιά, τα οποία καθορίζουν τον τρόπο που θα εργαστούν και το πώς θα εξελιχθεί η διαδικασία. Θεματικές προσεγγίσεις και σχέδια εργασίας είναι αλληλένδετα και ανατροφοδοτούν το ένα το άλλο (Δαφέρμου, Κουλούρη, & Μπασαγιάννη, 2006· Μωραΐτη & Διανέλλου, 2006· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002).

Βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας διαθεματικής προσέγγισης, τόσο κατά την εφαρμογή θεματικών προσεγγίσεων, όσο και κατά την εφαρμογή σχεδίων εργασίας είναι: (α) η ανάδυση των προς επεξεργασία θεμάτων μέσα από τα ενδιαφέροντα, τις εμπειρίες και τις ανάγκες των παιδιών (Δαφέρμου, κ.ά., 2006· Helm & Katz, 2002· Μωραΐτη & Διανέλλου, 2006· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002), (β) η ενασχόληση με τα διάφορα θέματα, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, μέσα από ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες (Μωραΐτη & Διανέλλου, 2006· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002), (γ) η έμφαση σε διερευνητικές διαδικασίες, στον πειραματισμό, στη διατύπωση υποθέσεων, την επίλυση προβλημάτων και την κριτική σκέψη (Δαφέρμου, κ.ά., 2006· Helm & Katz, 2002· Μωραΐτη & Διανέλλου, 2006· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002), (δ) η ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των παιδιών (Helm & Katz, 2002· Μωραΐτη & Διανέλλου, 2006), (ε) η έμφαση στην επι-

κοινωνιακή και βιωματική προσέγγιση της γνώσης (Helm & Katz, 2002· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002· Χρυσαφίδης, 1994, 2004) και (στ) ο ρόλος του/της νηπιαγωγού ως καθοδηγητή και συντονιστή, διευκολυντή και διαμεσολαβητή, εμπνευστή, συνεργάτη, συνεργευνητή και συνοδοιπόρου στην προσπάθεια ανακάλυψης και κατάκτησης της γνώσης (Δαφέρμου, κ.ά., 2006· Helm & Katz, 2002· Μωραΐτη & Διανέλλου, 2006· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002· Χρυσαφίδης, 1994, 2004).

Μόνο μέσα από διαδικασίες που ανταποκρίνονται στις προσωπικές εμπειρίες και στα βιώματα του παιδιού, που το ενεργοποιούν, του δίνουν τη δυνατότητα να εκφραστεί, να αυτενεργήσει, και να αλληλεπιδράσει, το ενδιαφέρον του μικρού μαθητή θα παραμείνει αμείωτο και η διαδικασία κατάκτησης της γνώσης θα είναι πραγματικά αποτελεσματική (Γκλιάου, 2002α, 2002β, 2003).

Μεθοδολογία

Γενικές αρχές

Στην παρούσα μελέτη περιγράφεται μια θεματική προσέγγιση για το χειμώνα, μέσα από την ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία. Η όλη διαδικασία οργανώθηκε και υλοποιήθηκε με βάση τις εμπειρίες και προτάσεις των μαθητών, την προϋπάρχουσα γνώση και τα πρότερα βιώματά τους. Ακολουθήθηκαν βασικές αρχές της θεματικής προσέγγισης αλλά και της μεθόδου Project, όπως αυτές προτείνονται από το ΔΕΠΠΣ για το Νηπιαγωγείο (ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002), καθώς το θέμα ήταν αναδύμενο από τα ενδιαφέροντα των παιδιών και η επιλογή και πορεία των δραστηριοτήτων καθορίζονταν σε μεγάλο βαθμό από τις προτάσεις και την αυτενεργειά τους. Κατά το σχεδιασμό προσέγγισης του θέματος ωστόσο, τέθηκαν κάποιοι στόχοι και σχεδιάστηκαν κάποιες δραστηριότητες και από την ίδια τη νηπιαγωγό.

Διαδικασία

Υιοθετήθηκαν διαδικασίες ενεργητικής, βιωματικής και συνεργατικής μάθησης, ενθαρρύνθηκε η πρόσβαση σε ποικίλες πηγές γνώσης και η αξιοποίηση ποικίλου υλικού, δίνοντας έτσι στα παιδιά ευκαιρίες να αναπτύξουν και να εκφράσουν ιδέες και συναισθήματα καθώς και να διατυπώσουν τις απόψεις τους, να παρατηρήσουν, να αναπτύξουν υποθέσεις, να εξαγάγουν συμπεράσματα, να πειραματιστούν και να ανακαλύψουν. Οι ιδέες, προτάσεις και απορίες, τα σχόλια και οι παρατηρήσεις των μαθητών αποτέλεσαν οργανικό μέρος του σχεδιασμού και υλοποίησης της κάθε δραστηριότητας.

Τα παιδιά εργάστηκαν κατά κύριο λόγο σε ομάδες, αλλά και στην ολομέλεια ή και σε ατομικό επίπεδο. Σε ομάδες εργάστηκαν κυρίως κατά την αναζήτηση και μελέτη πληροφοριών. Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα ανακοίνωνε τα συμπεράσματά της στην ολομέλεια της τάξης, στα πλαίσια της οποίας ακολουθούσε συζήτηση και εκ νέου προγραμματισμός δράσεων. Η ίδια πορεία ακολουθήθηκε και κατά τη διεξαγωγή πειραμάτων, καθώς και για έναν αριθμό κατασκευών. Κατά τα πειράματα και τις κατασκευές, η νηπιαγωγός συχνά παρακινούσε την ομάδα που είχε αρχικά ασχοληθεί με το πείραμα ή την κατασκευή να καθοδηγήσει και όσες ομάδες εξέφραζαν ενδιαφέρον να κάνουν το ίδιο. Συνήθως όλες οι ομάδες εργάζονταν πάνω στην ίδια υποενοότητα ή σε μικρό αριθμό υποενοτήτων, κάνοντας έτσι καταμερισμό του υλικού που η καθεμιά θα επεξεργαζόταν. Το υλικό που οι ομάδες επεξεργάστηκαν αποτελούνταν από υλικό που συγκέντρωναν οι μαθητές στο σχολείο, υλικό που υπήρχε στην τάξη και υλικό που η ίδια η νηπιαγωγός έθεσε στη διάθεση των μαθητών. Η κάθε ομάδα που αναλάμβανε να επεξεργαστεί ένα υλικό ή να διεκπεραιώσει μια εργασία, ανάλογα με την περίπτωση, άλλοτε επεξεργαζόταν και συζητούσε το υλικό ανταλλάσσοντας απόψεις και ιδέες και καταλήγοντας σε τελικά συμπεράσματα και άλλοτε έκανε καταμερισμό εργασίας, ιδίως στις κατασκευές. Το κάθε μέλος της ομάδας παροτρύνονταν να στη-

ρίζεται στη βοήθεια των υπόλοιπων, να λέει τη γνώμη του και να ζητά τη γνώμη των άλλων. Τα παιδιά εργάστηκαν σε ατομικό επίπεδο σε περιορισμένο αριθμό δραστηριοτήτων (π.χ., φτιάχνω το ατομικό μου μετεωρολογικό δελτίο, ενημερώνω σε ατομικό έντυπο τη θερμοκρασία της ημέρας, κατασκευάζω το δικό μου πιγκουίνο ή το δικό μου χιονάνθρωπο) και ύστερα από προσωπική τους επιθυμία. Ακόμα όμως και σε αυτή την περίπτωση αποτελούσαν μέρος μιας ομάδας στα μέλη της οποίας απευθύνονταν όταν χρειάζονταν κάποια βοήθεια, έχοντας έτσι τη δυνατότητα να ανταλλάξουν ιδέες και να αλληλεπιδράσουν.

Η νηπιαγωγός ενθάρρυνε και διευκόλυνε τις προσπάθειες των παιδιών, εξασφάλιζε την πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης και σε υλικά, έδινε ιδέες αποτελώντας κατά κάποιο τρόπο μέρος της ομάδας, εξέφραζε απορίες, διευκόλυνε τα παιδιά να βγουν από αδιέξοδα, αλλά κυρίως αφουγκραζόταν τα ίδια τα παιδιά προκειμένου να τα βοηθήσει να στραφούν σε κατευθύνσεις με ενδιαφέρον για αυτά ή να επεκτείνει τη διερεύνηση, όπου αυτό κρίθηκε αναγκαίο.

Σκοπός

Η θεματική προσέγγιση είχε διαθεματικό χαρακτήρα και ενσωμάτωσε έννοιες από τα περισσότερα γνωστικά πεδία του ΔΕΠΠΣ (ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002) για το Νηπιαγωγείο (Γλώσσα, Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον, Δημιουργία και Έκφραση, Μαθηματικά). Κύριος σκοπός της η κατάκτηση εννοιών και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αναφορικά με το χειμώνα.

Στόχοι

Επιμέρους στόχοι που τέθηκαν αρχικά από τη νηπιαγωγό, αλλά και που προέκυψαν στην πορεία μέσα από την ενασχόληση των μαθητών με το συγκεκριμένο θέμα είναι (α) να μελετήσουν το χειμώνα ως ένα μετεωρολογικό φαινόμενο, (β) να εξοικειωθούν με τη χρήση οργάνων όπως θερμόμετρο, ανεμόμετρο, πυξίδα, χάρτες και την αποκωδικοποίηση δελτίων καιρού, ούτως ώστε να είναι σε θέση να προσδιορίσουν τη θερμοκρασία της ημέρας, την ένταση και τη φορά του ανέμου, τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα (γ) να προσεγγίσουν το χειμώνα ως ένα φυσικό (φρούτα, ζώα, κρύο, ιδιότητες του νερού, κύκλος του νερού- βροχή, λιώσιμο χιονιού, πάγος) και κοινωνικό (ρουχισμός, είδη θέρμανσης, μέτρα αντιμετώπισης του χειμώνα, επαγγέλματα, γιορτές, διασκέδαση, χειμερινά σπορ, Χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες) φαινόμενο, (δ) να συνδέσουν γεωγραφικά το χειμώνα με κάποιες περιοχές της υφής (Βόρειος και Νότιος Πόλος), και (ε) να βιώσουν το χειμώνα μέσα από διάφορες μορφές έκφρασης.

Υλικά

Χρησιμοποιήθηκε ένα μεγάλο εύρος υλικών, όπως έντυπα (εφημερίδες, μετεωρολογικά δελτία, χάρτες, βιβλία, παραμύθια, εικόνες), τηλεοπτικές εκπομπές (δελτία ειδήσεων, δελτία καιρού, στιγμιότυπα από τους Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες), όργανα μέτρησης φυσικών μεγεθών (θερμόμετρο, ανεμόμετρο, πυξίδα), κουκλοθέατρο, φυσικά (κουκουνάρες, ρούχα, φρούτα) και άχρηστα υλικά (πλαστικά πιάτα, κεσεδάκια, μπουκάλια, κουτιά, υφάσματα).

Τόπος, Χρόνος, Διάρκεια και Μαθητές

Η θεματική προσέγγιση πραγματοποιήθηκε στο Ολοήμερο Τμήμα του 1ου Νηπιαγωγείου Διμηνίου, κατά το σχολικό έτος 2005-2006. Συμμετείχαν 14 παιδιά (5 προνήπια και 9 νήπια) και διήρκεσε ένα μήνα περίπου, από τον Ιανουάριο έως και το Φεβρουάριο του 2006.

Θεματική Προσέγγιση

A' Φάση: Επιλογή θέματος - προβληματισμός

Επιλογή θέματος. Η επιλογή του θέματος έγινε μέσα από τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Συγκεκριμένα, το θέμα αποτέλεσε το κύριο ενδιαφέρον των παιδιών τη δεδομένη χρονική περίοδο και προέρχονταν μέσα από τα άμεσα βιώματα τους.

Προβληματισμός και αφόρμηση. Η αφορμή για το θέμα δόθηκε από την εβδομαδιαία αποχή των μαθητών από το σχολείο λόγω έντονων καιρικών φαινομένων, τα οποία αποτέλεσαν βασικό θέμα συζήτησης σε τηλεοπτικές εκπομπές, δελτία καιρού, εφημερίδες κλπ. Κατά την πρώτη μέρα της επιστροφής τους στο σχολείο οι μαθητές είχαν ως κύριο θέμα συζήτησης τις εντυπώσεις και εμπειρίες που αποκόμισαν τις προηγούμενες ημέρες.

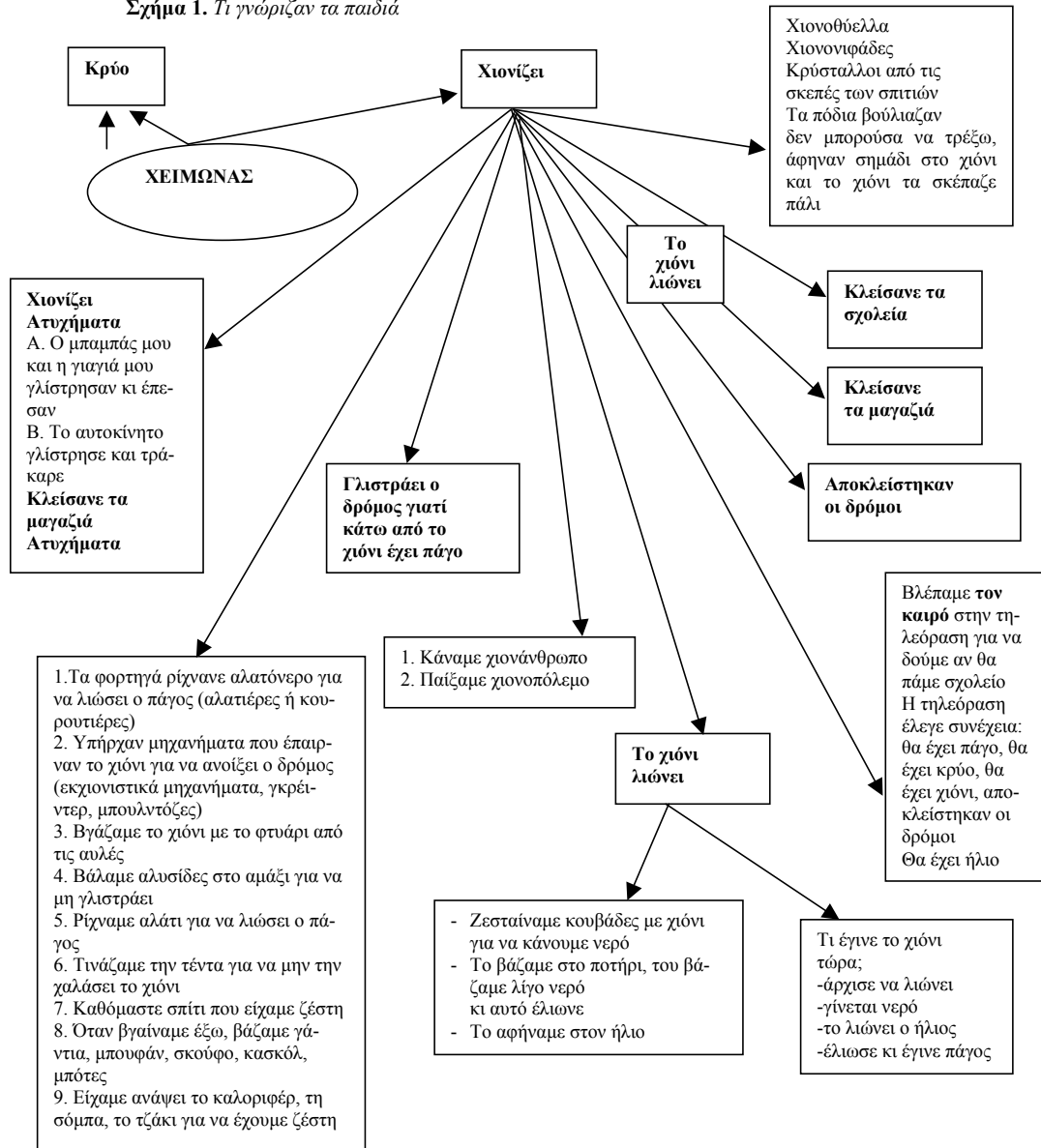
Ορισμός θέματος. Αρχικά, τα παιδιά ντύθηκαν ζεστά και βγήκαν στην αυλή, έπαιζαν με το χιόνι, διαπίστωσαν ότι είχε αρχίσει να λιώνει, ένιωσαν την παγωνιά, προσπάθησαν να περπατήσουν, παρατήρησαν τα αχνάρια των ποδιών τους πάνω στο χιόνι. Στη συνέχεια, μέσα από μια εκτεταμένη συζήτηση με τους μαθητές προσδιορίστηκαν οι εμπειρίες και οι γνώσεις που είχαν γύρω από το χειμώνα, ενώ παράλληλα εντοπίστηκαν απορίες και προβληματισμοί που τους είχαν δημιουργηθεί. Τέλος, προτάθηκε από τη Νηπιαγωγό και αποφασίστηκε συλλογικά η μελέτη του θέματος διεξοδικότερα. Στα Σχήματα 1 και 2 παρουσιάζονται αντίστοιχα αυτά που τα παιδιά γνώριζαν και που αυτά που ήθελαν να μάθουν γύρω από το χειμώνα.

B' Φάση: Διεξαγωγή Δραστηριοτήτων

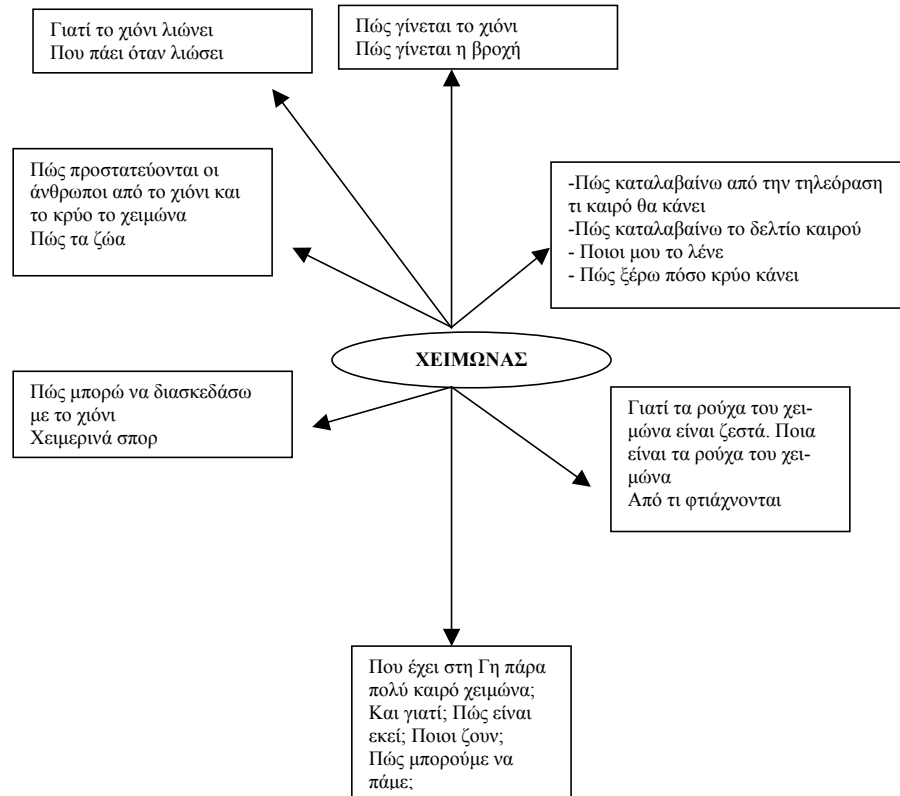
Βιοματική προσέγγιση του χειμώνα μέσα από κινητικές δραστηριότητες, αυτοσχεδιασμό και μίμηση, συμβολικό παιχνίδι, δραματοποίηση με βάση τις εμπειρίες των παιδιών από το χιόνι (Δημιουργία και έκφραση): Έγιναν χιονονιφάδες που έπεφταν απαλά στη γη, τις έπαιρνε ο αέρας και χόρευαν. Έγιναν βροχή και χαλάζι, που έπεφτε με δύναμη στη γη. Έγιναν χιονάνθρωποι που έλιωναν σταδιακά, καθώς τους ζέσταινε ο ήλιος. Εκφράστηκαν μέσω του αυτοσχεδιασμού και της μίμησης, μιμούμενα ότι έβαζαν το επανωφόρι τους, το κασκόλ τους, το σκούφο τους, τα γάντια τους και βγήκαν στο χιόνι - κρύωναν - τουρτούριζαν, μπήκαν στο σπίτι και ζέσταναν τα χέρια στο τζάκι. Προσποιήθηκαν ότι περπατούσαν στο χιόνι, βούλιαζαν, γλιστρούσαν και προσπαθούσαν να κρατήσουν την ισορροπία τους. Μιμήθηκαν ότι έπαιζαν χιονοπόλεμο και ότι έφτιαχναν χιονάνθρωπο. Πάτησαν πάνω σε αλεύρι. Παρατήρησαν τα αχνάρια των ποδιών τους τα παρομοίασαν με το χιόνι. Έκαναν συγκρίσεις για το μέγεθος των πελμάτων τους (Μαθηματικά).

Συγκέντρωση πληροφοριών για το χειμώνα και τις χιονοπτώσεις μέσα από τις εφημερίδες των ημερών, από εικόνες και από διάφορα βιβλία και παραμύθια. Τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες, διάλεξαν εφημερίδες, μελέτησαν τις εικόνες, συζήτησαν, 'διάβασαν' τίτλους και κείμενα με τη βοήθεια της Νηπιαγωγού. Παρουσίασαν το υλικό τους στις υπόλοιπες ομάδες (Γλώσσα, Περιβάλλον). Μελέτησαν σε ομάδες εικόνες με χειμερινές αναπαραστάσεις, έκαναν υποθέσεις, έβγαλαν συμπεράσματα, παρουσίασαν στους υπόλοιπους την εικόνα τους (Γλώσσα, Περιβάλλον).

Σχήμα 1. Τι γνώριζαν τα παιδιά

Σχήμα 2. Τι ήθελαν να μάθουν τα παιδιά

Μέσα από αυτές τις διαδικασίες προέκυψαν και άλλες δραστηριότητες. Χωρίστηκαν σε ομάδες και έκαναν διάφορες κατασκευές όπως, μακέτα του χιονισμένου δάσους με πράσινες κουκουνάρες για δέντρα και τεχνητό χιόνι, σπίτι από κουτί με χιονισμένη σκεπή και σταλακτίτες στα παράθυρα, χιονάνθρωπο με μπαλόνια, χαρτί και ατλακόλ, χιονονιφάδες με την τεχνική της χαρτοδιπλωτικής και χαρτοκοπτικής (Δημιουργία και Έκφραση). Αναδιатύπωσαν το παραμύθι της Κοκκίνοσκουφίτσας, βάζοντάς την να περπατάει μέσα σε ένα χιονισμένο δάσος για να πάει στη γιαγιά της. Εκφράστηκαν μέσα από το δημιουργικό δράμα δραματοποιώντας το παραμύθι που έφτιαξαν (Δημιουργία και Έκφραση). Εφαρμόζοντας την τεχνική της κηρομπογιάς και της αραιωμένης τέμπερας έφτιαξαν κάδρα με την Κοκκίνοσκουφίτσα και το λύκο στο χιονισμένο δάσος (Δημιουργία και έκφραση). Με κηρομπογιές ζωγράρισαν σε χαρτόνια χιονισμένα τοπία (Δημιουργία και έκφραση). Επιδόθηκαν σε παιχνίδια φωνολογικής επίγνωσης, παίζοντας κρεμάλα τη λέξη 'χιόνι', καθώς και το παιχνίδι της κρυμμένης λέξης με την πρόταση 'Ήρθε ο χειμώνας' (Γλώσσα). Βρήκαν λύσεις σε αινίγματα σχετικά με το χειμώνα (π.χ. σύννεφο, χιόνι) (Γλώσσα).

Μελέτη δελτίων καιρού. Σε ομάδες μελετούσαν σε καθημερινή βάση τα δελτία καιρού όπως παρουσιάζονταν στην ειδική στήλη στις εφημερίδες. Προσδιόρισαν στο χάρτη την περιοχή τους αλλά και άλλες πόλεις που τα ενδιέφεραν. Προσπάθησαν να αποκωδικοποιήσουν τα διάφορα μετεωρολογικά σύμβολα (π.χ., ήλιος, σύννεφα, χιονονιφάδες κ.λπ.) και να "διαβάσουν" την πρόγνωση του καιρού (Γλώσσα, Περιβάλλον, Μαθηματικά). Έφτιαξαν σε φύλλα εργασίας το δικό τους δελτίο καιρού. Ανα-

κοίνωσαν το δελτίο τους στην υπόλοιπη τάξη. Μιμούμενα τους μετεωρολόγους της τηλεόρασης, ανακοίνωσαν στην ομάδα τον καιρό, χρησιμοποιώντας το χάρτη και τα σχετικά σύμβολα (Γλώσσα, Έκφραση, Μαθηματικά). Χωρίστηκαν σε ομάδες και έφτιαξαν δελτία καιρού με τον 'καιρό σήμερα' και τον 'καιρό αύριο', όπως παρατήρησαν ότι γίνεται στις εφημερίδες (Γλώσσα, Μαθηματικά). Αντιστοίχισαν σύμβολα του καιρού με λέξεις (π.χ., η εικόνα του ήλιου με τη λέξη ήλιος) (Γλώσσα).

Μετρήσεις της ημερήσιας θερμοκρασίας μέσα και έξω από την τάξη. Με θερμομέτρα που τοποθέτησαν μέσα στην τάξη και έξω στην αυλή, τα παιδιά μετρούσαν σε καθημερινή βάση τη θερμοκρασία. Ενημέρωναν σχετικούς συγκεντρωτικούς πίνακες και διαγράμματα, καθώς και ατομικά φύλλα εργασίας. Έκαναν συγκρίσεις με τις μετρήσεις της προηγούμενης ημέρας, καθώς και σε εβδομαδιαία βάση, συμπεράναν αν αυξήθηκε ή μειώθηκε η θερμοκρασία. Έμαθαν για το βαθμό Κελσίου καθώς και για τους όρους 'κάτω από το μηδέν' και 'πάνω από το μηδέν'. Εξοικειώθηκαν με τους αριθμούς του θερμομέτρου και με τις έννοιες αύξηση και μείωση της θερμοκρασίας (Περιβάλλον, Μαθηματικά).

Προσδιορισμός ανέμου (Περιβάλλον, Μαθηματικά). Παρατήρησαν στα δελτία καιρού των εφημερίδων και της τηλεόρασης τον συμβολισμό του ανέμου και των μποφόρ. Έγινε λόγος για το ανεμόμετρο, τη φορά/ονομασία του ανέμου (π.χ., βόρειος, νότιος), την ένταση του ανέμου (ισχυρός, μέτριος, ασθενής), τον τρόπο που μετριέται. Διατύπωσαν υποθέσεις για το τι συμβαίνει όταν φυσά δυνατός άνεμος στη θάλασσα (πλοία, κύματα, τρικυμία), στη στεριά (δέντρα, ρούχα, μαλλιά κ.λπ.) και στον αέρα (αεροπλάνα, σύννεφα κ.λπ.) ανατρέχοντας στις εμπειρίες τους. Προσπάθησαν να «διαβάσουν» την πρόβλεψη του ανέμου στο δελτίο καιρού των εφημερίδων. Περιέγραψαν προσωπικές εμπειρίες και βιώματα από καταστάσεις με άνεμο π.χ., ταξίδι με τρικυμία. Κατασκεύασαν αυτοσχέδιο ανεμόμετρο με ένα ξύλο και ένα μαντήλι και βγήκαν στην αυλή για να μετρήσουν τον άνεμο, με τη βοήθεια πυξίδας προσδιόρισαν την κατεύθυνσή του.

Γνωριμία με τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα (Περιβάλλον, Μαθηματικά). Με αφορμή την πυξίδα και τον προσδιορισμό της κατεύθυνσης του ανέμου μπήκαν στη διαδικασία να διερευνήσουν το χώρο και να προσανατολίζονται σε σχέση με σταθερά σημεία αναφοράς κάνοντας διαδρομές με τη βοήθεια της πυξίδας. Προσπάθησαν να εντοπίσουν που βρίσκεται το σπίτι τους σε σχέση με το σχολείο. Μάντεψαν πού βρίσκεται ο Βόρειος και Νότιος Πόλος, καθώς και διάφορες χώρες χρησιμοποιώντας χάρτη, υδρόγειο σφαίρα και πυξίδα. Δούλεψαν σε φύλλα εργασίας με την πυξίδα. Με τη βοήθεια της πυξίδας συνειδητοποίησαν που είναι ο βορράς και ο νότος, η ανατολή και η δύση σε σχέση με το σώμα τους (δεξιά τους, αριστερά τους, μπροστά τους, πίσω τους).

Διεύρυναν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και ανακάλυψαν βασικά χαρακτηριστικά για τις ιδιότητες και τη δομή των υλικών καθώς πειραματίστηκαν με τις ιδιότητες του Νερού και μελετούν τον κύκλο του Νερού (Περιβάλλον). Παρατηρώντας το χιόνι που γίνεται πάγος ή λιώνει οδηγήθηκαν στη διαπίστωση ότι γίνεται νερό. Στηριζόμενοι σε παρατηρήσεις μαθητών ότι στο σπίτι τους ζέσταναν χιόνι για να κάνουν νερό και ότι το νερό γίνεται παγάκι στην κατάψυξη, έκαναν πειράματα με το νερό. Έβαλαν νερό στην κατάψυξη, άφησαν παγάκια εκτός ψυγείου, ζέσταναν παγάκια, ζέσταναν νερό και το άφησαν να εξατμιστεί. Περιέγραψαν τις παρατηρήσεις τους, προσπάθησαν να διατυπώσουν υποθέσεις. Εμπλούτισαν το λεξιλόγιό τους με όρους όπως πήξη, τήξη, εξάτμιση, υδρατμός. Μελέτησαν βιβλία με τον κύκλο του νερού (π.χ., Godwin, 2000· Vandewiele, 1999). Μέσω της τεχνικής της ζωγραφικής και του κολάζ έφτιαξαν ομαδική εργασία όπου αναπαριστά τον κύκλο του νερού (Έκφραση). Έγινε ανάγνωση

του βιβλίου "Ο χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει" (Κοντολέων, 1998) (Γλώσσα, Έκφραση).

Γνωριμία με το Βόρειο/Νότιο Πόλο και τους πάγους. Με αφορμή διάφορα βιβλία που διαβάστηκαν στην τάξη (π.χ., Beaumont, 2002· Beaumont & Rimont, 1999· Ruhmann, 2003· Vandewiele, 1999) διαπίστωσαν ότι υπάρχουν μέρη στον κόσμο όπου υπάρχουν πάντα πάγοι, χιόνι και κρύο. Αναζήτησαν πληροφορίες για το πώς είναι εκεί, πώς ζουν οι άνθρωποι, πώς μετακινούνται, τι φοράνε, πώς είναι τα σπίτια τους, τι τρώνε, τι ζώα υπάρχουν. Βρήκαν τις περιοχές αυτές στο χάρτη και την υδρόγειο σφαίρα (Περιβάλλον). Με την τεχνική του κολάζ αναπαράστηκαν στα πλαίσια ομαδικής εργασίας ένα τοπίο του Βόρειου Πόλου με παγόβουνα, Εσκιμώους, ιγκλού, πιγκουίνους, πολικές αρκούδες, φώκιες (Έκφραση). Πειραματίστηκαν με τα διάφορα υλικά και κατασκεύασαν πιγκουίνους με μπουκάλια και χαρτόνι και ιγκλού με κεσεδάκια από γιαούρτι και ψηφίδες χαρτιού (Έκφραση). Εξοικειώθηκαν με την τεχνική του κουκλοθέατρου και εκφράστηκαν δημιουργικά παίζοντας κουκλοθέατρο με τις κούκλες-πιγκουίνους που έφτιαξαν (Έκφραση). Παρατήρησαν τους πιγκουίνους, έκαναν παρομοιώσεις για την εμφάνιση τους (έχουν πόδια σαν βατραχοπέδιλα) (Γλώσσα, Περιβάλλον). Εκφράστηκαν μέσω της μίμησης καθώς μιμήθηκαν πώς κινούνται οι πιγκουίνοι (Έκφραση). Εκφράστηκαν μέσω του συμβολικού παιχνιδιού, αναπαριστώντας τη ζωή του Εσκιμώου· αναζήτησαν ρούχα που του ταιριάζουν, υποδόθηκαν ότι ψαρεύουν, ότι χτίζουν ιγκλού κ.λπ. (Έκφραση). Εκφράστηκαν μέσω του συμβολικού παιχνιδιού αναπαριστώντας το ταξίδι με το αεροπλάνο στο Βόρειο Πόλο. Όρισαν τον πιλότο του αεροπλάνου, τις αεροσυνοδούς, τον ελεγκτή των εισιτηρίων και των διαβατηρίων, τον πωλητή των εισιτηρίων, όρισαν την τιμή του εισιτηρίου για το αεροπλάνο, έφτιαξαν εισιτήρια, έφτιαξαν χρήματα για να αγοράσουν το εισιτήριο, χρησιμοποίησαν ταυτότητα και διαβατήριο (Έκφραση, Γλώσσα, Μαθηματικά). Χρησιμοποιώντας την υδρόγειο σφαίρα και ένα φακό, προσπάθησαν να προσδιορίσουν ποιες περιοχές ζεσταίνει περισσότερο ο ήλιος. Έβγαλαν συμπεράσματα γιατί ο Βόρειος και Νότιος Πόλος έχουν πάγους και γιατί η Αφρική έχει πολλή ζέστη (Περιβάλλον). Έγινε αναφορά στην κίνηση της Γης, τη μέρα και τη νύχτα και αναφέρθηκε ότι το χειμώνα η μέρα μικραίνει και η νύχτα μεγαλώνει λόγω της θέσης της Γης σε σχέση με τον Ήλιο. Τα παιδιά προσπάθησαν να το αναπαραστήσουν με την υδρόγειο σφαίρα και το φακό (Περιβάλλον, Μαθηματικά). Προσπάθησαν να βρουν στο χάρτη διάφορες χώρες, εξέφρασαν υποθέσεις για το αν το κλίμα εκεί είναι ζεστό ή κρύο (Περιβάλλον).

Ασχολήθηκαν με τα ρούχα του χειμώνα και τα είδη θέρμανσης. Η νηπιαγωγός έπαιξε κουκλοθέατρο στα παιδιά με κούκλες-χιονάνθρωπους σε διάφορα μεγέθη οι οποίοι φορούσαν διάφορα χειμερινά ρούχα. Αναπτύχθηκε με τα παιδιά ένας διάλογος και κλήθηκαν να αναφέρουν τι πρέπει να φοράει κανείς το χειμώνα, για ποιο λόγο, από τι υλικό είναι φτιαγμένα τα χειμωνιάτικα ρούχα κ.λπ. Τα παιδιά κλήθηκαν επίσης να περιγράψουν πώς είναι το σπίτι τους το χειμώνα, πώς ζεσταίνονται, να αναφέρουν τα μέσα θέρμανσης και να κάνουν υποθέσεις για την πρώτη ύλη που απαιτείται για να λειτουργήσουν (Περιβάλλον). Χωρισμένα σε ομάδες, έκαναν κολάζ με τα ρούχα του χειμώνα (χρησιμοποιώντας ψιλοκομμένο μαλλί) και τα μέσα θέρμανσης (χρησιμοποιώντας αλουμινόχαρτο, ξύλο και χαρτόνι) (Έκφραση). Έπαιξαν το παιχνίδι "Λύκε, λύκε, είσαι εδώ", βάζοντας το λύκο να φοράει χειμερινά ρούχα (Έκφραση). Πειραματίστηκαν με τα διάφορα υλικά και κατασκεύασαν κούκλες-χιονάνθρωπους με κουβάρια από μαλλί καθώς και με πλαστικά ποτήρια και βαμβάκι (Έκφραση). Ομαδοποίησαν ρούχα ανάλογα με το σε ποια εποχή αντιστοιχούν. Σχημάτισαν ζεύγη (π.χ. κάλτσες, γάντια, μπότες). Άγγιξαν ρούχα και διάφορα είδη υφάσματος και έκαναν διακρίσεις ως προς την αφή (απαλό, σκληρό, λείο). Μελέτησαν τα διάφορα ρούχα ως προς τη σύσταση της ύλης (π.χ. από τι είναι φτιαγμένο το πουλόβερ) και ως προς το

μέγεθος (Μαθηματικά, Περιβάλλον). Με βάση τους χιονάνθρωπους - κούκλες και μέσω του κειμένου του κουκλοθέατρου ήρθαν σε επαφή με έννοιες όπως μικρό-μεγάλο, κοντό-ψηλό, χοντρό-λεπτό, δεξιά-αριστερά. Τα παιδιά εργάστηκαν σε σχετικά φύλλα εργασίας (Μαθηματικά).

Μελέτησαν πώς ζουν τα ζώα του δάσους το χειμώνα, διερευνώντας τις γνώσεις τους για τους ζωικούς οργανισμούς. Με αφορμή την ανάγνωση του παραμυθιού "Ο φαλακρός σκαντζόχοιρος" (Τριβιζάς, 1996), μπόρεσαν στη διαδικασία να διερευνήσουν ποια ζώα ζουν στο δάσος και να ανακαλύψουν πώς επιβιώνουν εκεί το χειμώνα. Μελέτησαν σε ομάδες σχετικές εικόνες, συζήτησαν, έκαναν υποθέσεις, διατύπωσαν συμπεράσματα, παρουσίασαν το υλικό τους στην υπόλοιπη τάξη. Έμαθαν για τη χειμερία νάρκη. Μελέτησαν από τι υλικά φτιάχνουν τα ζώα τη φωλιά τους, τα συνέκριναν με τα υλικά που φτιάχνουν οι άνθρωποι τα σπίτια τους σε διάφορα μέρη του κόσμου (Περιβάλλον). Πειραματίστηκαν με υλικά και χρώματα και κατασκεύασαν σκαντζόχοιρους με κουκουνάρες ή πηλό και οδοντογλυφίδες, συνθέτοντας τα χρώματα γκρι και καφέ με τα οποία έβαψαν το σκαντζόχοιρο τους. Με τσόφλια από καρύδι και χαρτόνι έφτιαξαν χελώνες (Έκφραση). Εκφράστηκαν με το δραματικό παιχνίδι, καθώς δραματοποίησαν τα ζώα του δάσους το χειμώνα (Έκφραση). Έπαιξαν παιχνίδια γραφής, ανάγνωσης και φωνολογικής επίγνωσης με τα ζώα του δάσους, όπως διάκριση του αρχικού γράμματος, αντιστοίχιση της εικόνας με την ονομασία κ.λπ. (Γλώσσα). Με την τεχνική της ζωγραφικής και του κολλάζ, δημιούργησαν ομαδική εργασία με το δάσος, στην οποία κόλλησαν τα διάφορα ζώα και τις φωλιές τους (Έκφραση). Αντιστοίχησαν το ζώο με τη φωλιά του (Μαθηματικά). Ανέπτυξαν βασικές μαθηματικές έννοιες, κάνοντας διακρίσεις ως προς ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματα, όπως ζώα με δύο και τέσσερα πόδια, χωρίς πόδια, με μακριά ή κοντή ουρά, μικρά ή μεγάλα, ζώα που πετάνε, περπατούν, έρπουν, κολυμπάνε, ζώα χορτοφάγα, σαρκοφάγα κ.λπ. (Μαθηματικά, Περιβάλλον). Έγινε ανάγνωση του παραμυθιού "Ο Σάμι και το παπάκι" (Vérité & Salembier, 1987) (Έκφραση, Γλώσσα).

Γνώρισαν τα φρούτα και τους καρπούς του χειμώνα, διερευνώντας τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον. Με αφορμή τα φρούτα που έφερναν στο σχολείο για το δεκατιανό, διεξήχθη συζήτηση γύρω από το ποια φρούτα ευδοκιμούν το χειμώνα και τι προσφέρουν στον άνθρωπο. Έγινε λόγος για τις βιταμίνες (Περιβάλλον). Έπαιξαν με παροιμίες και ανιγμάτα σχετικά με τα φρούτα αυτά (Γλώσσα). Προσδιόρισαν τα χρώματα, το σχήμα τους, μελέτησαν τη δομή τους (φλούδα, εσωτερικό, κουκούτσια κ.λπ.) (Περιβάλλον, Μαθηματικά). Τα γεύτηκαν (ξινό, γλυκό, στυφό, πικρό) και τα μύρισαν. Δοκίμασαν παράγωγα των φρούτων αυτών, για παράδειγμα γλυκά, κομπόστες κ.λπ. (Περιβάλλον). Έπαιξαν, κάνοντας διακρίσεις με κλειστά μάτια ως προς τη γεύση και τη μυρωδιά, καθώς και ως προς την αφή και το σχήμα (Περιβάλλον). Συμπλήρωσαν πίνακες, γράφοντας ποιο φρούτο τους αρέσει (Γλώσσα, Μαθηματικά). Προσδιόρισαν τα δέντρα από τα οποία προέρχονται, πώς φτάνουν σε εμάς, από που τα προμηθευόμαστε (γνωριμία με το επάγγελμα του γεωργού και του μανάβη) (Περιβάλλον). Ανέπτυξαν βασικές μαθηματικές έννοιες όπως το μισό, το ολόκληρο, το τέταρτο, παίζοντας σχετικά παιχνίδια και κάνοντας τυπώματα με φρούτα (Μαθηματικά, Έκφραση). Πειραματίστηκαν με διάφορα υλικά και κατασκεύασαν κάδρα με πλαστικά πιάτα, σχηματίζοντας μέσα σε αυτά φρούτα με πλαστελίνη (Έκφραση). Εκφράστηκαν μέσω της τέχνης του κουκλοθέατρου, κατασκευάζοντας κούκλες/φατσούλες με πορτοκάλια και παίζοντας με αυτές (Έκφραση).

Γνωριμία με τα επαγγέλματα του Χειμώνα. Με αφορμή τους καρπούς του χειμώνα, έγινε λόγος για τον καστανά. Ανέτρεξαν σε εμπειρίες τους και περιέγραψαν περιπτώσεις που αγόρασαν ψητά κάστανα από πλανόδιους καστανάδες. Έφεραν και έψησαν στο σχολείο κάστανα (Περιβάλλον). Εκφράστηκαν μέσω του συμβολικού παιχνιδιού

και έπαιξαν τον καστανά. Πούλησαν και αγόρασαν τα κάστανά που έψησαν στα σχολείο (Έκφραση, Μαθηματικά). Συνέθεσαν και τραγούδησαν το στιχάκι "καστανά, καστανά, δως μου ένα καστανάκι, ένα ευρούλι το χωνάκι" (Γλώσσα, Έκφραση). Έγινε λόγος για τον οδηγό του εκχιονιστικού μηχανήματος, τους ανθρώπους που εργάζονται στα χιονοδρομικά κέντρα, τους εκπαιδευτές του σκι, τα σωστικά συνεργεία, τους ανθρώπους που καθαρίζουν το δρόμο από τα χιόνια (Περιβάλλον).

Γνωριμία με τα χειμερινά σπορ. Με αφορμή την ανάγνωση του βιβλίου "Χειμερινά σπορ" (Sanchez & Peris, 1998), έγινε λόγος για τα χειμερινά σπορ. Τα παιδιά μελέτησαν σε ομάδες σχετικές εικόνες, εξέφρασαν τις εμπειρίες τους και περιέγραψαν. Παρουσίασαν το υλικό τους στην υπόλοιπη τάξη. Δήλωσαν ποιο σπορ θα προτιμούσαν να κάνουν. Μίλησαν για το χιονοδρομικό κέντρο που υπάρχει στο Πήλιο και τις εμπειρίες τους (Περιβάλλον, Γλώσσα). Έφτιαξαν με πλαστελίνη μινιατούρες ανθρώπων που κάνουν χειμερινά σπορ και τα τοποθέτησαν στη μακέτα του δάσους που ήδη είχαν φτιάξει, δημιουργώντας ένα χιονοδρομικό κέντρο (Έκφραση). Αξιοποιώντας το υλικό του νηπιαγωγείου (τούβλα, ραβδιά, κώνους, σανίδα ισορροπίας), υποδύθηκαν τους σκιέρ και έκαναν σκι, σλάλομ, χιονοσανίδα, και έλκηθρο, καλλιεργώντας με διασκεδαστικό τρόπο δεξιότητες όπως η μετακίνηση στο χώρο, ο προσανατολισμός, η ισορροπία, η γνωριμία και ισόρροπη ανάπτυξη των δυο πλευρών του σώματος και η ακολουθία γραμμών (όπως ευθειών, τεθλασμένων κ.λπ.) μέσα στο χώρο (Έκφραση).

Χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες. Παρακολούθησαν στην τηλεόραση αναμεταδόσεις από τους Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες. Ήρθαν σε επαφή με διάφορα είδη αθλημάτων όπως το πατινάζ, διάφορα είδη σκι, κ.λπ. Παρατήρησαν και περιέγραψαν τα αθλήματα, διατύπωσαν προβλέψεις και σχόλια. Παρουσίασαν στο σχολείο πληροφορίες σχετικές με τα στιγμιότυπα των αγώνων που είδαν την προηγούμενη μέρα στο σπίτι (Περιβάλλον, Γλώσσα).

Γ' Φάση: Ολοκλήρωση Θέματος

Καθώς η επεξεργασία του θέματος πλησίαζε στο τέλος της, η νηπιαγωγός παρουσίασε στα παιδιά τις φωτογραφίες που συγκέντρωνε καθ' όλη τη διάρκεια των δραστηριοτήτων. Όση ώρα τις έβλεπαν, τα παιδιά και η νηπιαγωγός συζητούσαν για το τι δείχνει η κάθε φωτογραφία και το τι έκαναν στη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Ανακάλεσαν στη μνήμη τους στιγμιότυπα και αστεία γεγονότα. Εξέφρασαν τις εντυπώσεις τους, τι τους άρεσε και τι όχι. Αποφασίστηκε να αναρτηθεί στην τάξη ένα ταμπλό με τις φωτογραφίες. Επίσης, με τη βοήθεια της νηπιαγωγού δημιουργήθηκε ένα φωτογραφικό άλμπουμ, που τα παιδιά πήραν στο σπίτι, για να το μοιραστούν με τους γονείς τους. Παράλληλα, οργανώθηκε στην τάξη έκθεση με τις σχετικές κατασκευές που έφτιαξαν κατά τη διάρκεια επεξεργασίας του θέματος.

Αξιολόγηση και Συζήτηση

Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της θεματικής προσέγγισης, παιδιά και εκπαιδευτικός εργάστηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον. Παρόλο που αρχικά τέθηκαν κάποιοι στόχοι από τη νηπιαγωγό, οι δραστηριότητες δεν ήταν στο σύνολό τους αυστηρά οργανωμένες, αλλά προέκυπταν κάθε φορά με βάση τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις ιδέες που ανέκυπταν μέσα από τη σχολική καθημερινότητα, δίνοντας κατά κάποιο τρόπο στα παιδιά τη δυνατότητα να δουλέψουν, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της θεματικής προσέγγισης του χειμώνα, μικρά σχέδια εργασίας. Αυτός κατά την προσωπική μου εκτίμηση ήταν και ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους η όλη διαδικασία παρέμεινε ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και δημιουργική.

Στο τέλος της θεματικής προσέγγισης εκτιμάται ότι επιτεύχθηκαν όλοι οι στόχοι που είχαν αρχικά τεθεί. Τα παιδιά μπόρεσαν να κατανοήσουν και να βιώσουν σε μεγάλο βαθμό την έννοια του χειμώνα μέσα από μια σφαιρική προσέγγιση της. Ανα-

πτύσσοντας ενεργητική δράση, οι μαθητές, έγιναν μικροί επιστήμονες και ερευνητές, ανακάλυψαν, υπέθεσαν, συμπέραναν, έπαιξαν και κυρίως επικοινωνήσαν και δημιούργησαν. Μέσα από ποικίλες μορφές δραστηριοτήτων -και κυρίως μέσα από τις ομαδικές και συνεργατικές διαδικασίες- παιδιά ιδιαίτερα συνεσταλμένα ή μικρότερης ηλικίας είχαν την ευκαιρία να χαλαρώσουν, να εκφραστούν, να επωφεληθούν από την παρουσία και τις γνώσεις των υπόλοιπων και εν τέλει να μάθουν. Αλλά και τα μεγαλύτερα και πιο ώριμα παιδιά, μέσα από την καθοδήγηση και το μερισμό των εμπειριών και γνώσεών τους, μπόρεσαν να διευρύνουν τους ορίζοντες τους και να οδηγηθούν σε υψηλότερα επίπεδα γνώσης.

Σε γνωστικό επίπεδο, τέλος, κατέστη δυνατόν να υλοποιηθεί με επιτυχία μια διαθεματική προσέγγιση της έννοιας του χειμώνα και δόθηκε η δυνατότητα να επιτευχθούν πλήθος επιδιώξεων από τα διάφορα πεδία γνώσης όπως αυτά παρουσιάζονται στο ΔΕΠΠΣ (ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002) για το Νηπιαγωγείο.

Συμπεράσματα

Μέσα από την εμπειρία εφαρμογής των θεματικών προσεγγίσεων και των σχεδίων εργασίας, αυτό που θα μπορούσε να διαπιστωθεί είναι ότι ανοίγονται νέοι ορίζοντες στην προσέγγιση της γνώσης από τα παιδιά. Παρατηρώντας τις αντιδράσεις και το ενδιαφέρον των παιδιών για τη συγκεκριμένη θεματική προσέγγιση σχετικά με το χειμώνα, διαπιστώθηκε ότι αποτέλεσε ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό, ενδιαφέροντα και δημιουργικό τρόπο για να μπορέσουν να κατανοήσουν και να ασχοληθούν με έννοιες και διαδικασίες όπως: η μέτρηση της θερμοκρασίας και του αέρα, ο κύκλος και οι ιδιότητες του νερού, οι εποχές, το κλίμα, ο προσανατολισμός και τα σημεία του ορίζοντα, η Γη, η μέρα και η νύχτα κλπ. Επίσης τους δόθηκε η ευκαιρία να αναπτύξουν μια ολόπλευρη εικόνα του τι είναι χειμώνας, κάτι που μέχρι τότε για αυτά ήταν απλά συνδεδεμένο με τη λέξη κρύο και ίσως με μια εικόνα στον πίνακα ανακοινώσεων. Στην προκειμένη περίπτωση, ωστόσο, βίωσαν το χειμώνα ως μέρος της πραγματικότητας τους και μπόρεσαν πραγματικά να τον αντιληφθούν μέσα σε ένα ευρύτερο, σφαιρικό πλαίσιο, αποφεύγοντας με αυτό τον τρόπο την αποσπασματική, στείρα γνώση προγενέστερων προσεγγίσεων. Σε αυτό βέβαια βοήθησε και το γεγονός ότι επρόκειτο για ένα επίκαιρο θέμα, που παρέπεμπε σε άμεσα βιώματα των παιδιών και κατ' επέκταση είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για αυτά. Τα παιδιά αλληλεπιδρώντας με τα διάφορα υλικά, αξιοποιώντας διάφορα όργανα μέτρησης όπως η πυξίδα, το θερμόμετρο και το ανεμόμετρο, έχοντας ενεργό ρόλο στην ανακάλυψη της γνώσης, μέσα από τη διερεύνηση, τον πειραματισμό και την κριτική σκέψη αποκτούν ισχυρό κίνητρο να ασχοληθούν με το θέμα και διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον τους για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Βιβλιογραφία

- Beaumont, E. (2002). *Εικόνες: Η πρώτη μου εγκυκλοπαίδεια* (M. Didierjean & I. Misso, Εκ., Τ. Γαλάτουλα, Μτφρ.). Αθήνα: Modern Times.
- Beaumont, E., & Rimont, M. R. (1999). *Εικόνες από τα παιδιά της Γης* (C. David & M. Lamigeon, Εκ., Ι. Παπαγεωργίου, Μτφρ.). Αθήνα: Modern Times.
- Γκλιάου, Ν. (2002α). Ευέλικτη ζώνη. Σχέδια εργασίας στο Νηπιαγωγείο. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 30, 70-73.
- Γκλιάου, Ν. (2002β). Η μέθοδος Project. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 25, 14-19.
- Γκλιάου, Ν. (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 36, 8-14.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί - Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Godwin, S. (2000). *Πέφτει, πέφτει η σταγόνα* (S. Abel, Εκ., Β. Β. Ηλιόπουλος, Μτφρ.). Αθήνα: Πατάκης.
- Helm, J. H., & Katz, L. G. (2002). *Μέθοδος project και προσχολική εκπαίδευση. Μικροί ερευνητές* (Κ. Χρυσοφίδης & Ε. Κουτσοβάνου, Επιμ., Α. Βεργιοπούλου, Μτφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Κακανά, Δ. (2004). Πρόλογος. Στο Τ. Τσίλιμνη, *Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης σε προγράμματα απασχόλησης στο Νηπιαγωγείο* (σ. 7-10). Αθήνα: Νέοι Ορίζοντες.
- Κακανά, Δ. (2006). Πρόλογος. Στο Τ. Μωραΐτη, & Γ. Διανέλλου, *Τι θέμα να διαλέξω στο χρόνο για να τρέξω; 40 θεματικές προσεγγίσεις από το Σεπτέμβριο έως τον Ιούνιο για το Νηπιαγωγείο* (σ. 9-11). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κοντολέων, Μ. (1999). *Ο χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει* (Δ. Παρίση, Εικ.). Αθήνα: Πατάκης.
- Μωραΐτη, Τ., & Διανέλλου, Γ. (2006). *Τι θέμα να διαλέξω στο χρόνο για να τρέξω; 40 θεματικές προσεγγίσεις από το Σεπτέμβριο έως τον Ιούνιο για το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ruhmann, K. (2003). *Ο πγκουίνος που ήθελε να πετάξει* (R. Siegenthaler, Εικ., Β. Τασιόπουλος, Μτφρ.). Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Sanchez, I., & Peris, C. (1998). *Χειμερινά σπορ* (Ε. Γιαννακούρα, Μτφρ.). Αθήνα: Κέδρος.
- Τριβιζάς, Ε. (1996). *Ο φαλακρός σκαντζόχοιρος* (Β. Ελευθερίου, Εικ.). Αθήνα: Κέδρος.
- Τσίλιμνη, Τ. (2004). *Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης σε προγράμματα απασχόλησης στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Νέοι Ορίζοντες.
- Vandewiele, A. (1999). *Εικόνες του πλανήτη μας* (S. Alloy & C. David, Εικ., Ι. Παπαγεωργίου, Μτφρ.). Αθήνα: Modern Times.
- Vérité, M., & Salembier, P. (1987). *Ο Σάμι και το παπάκι* (P. Salembier, Εικ., Γ. Χαμζαδάκη, Μτφρ.). Αθήνα: Σμυρنيωτάκης.
- ΥΠΕΠΘ/ΠΙ. (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριότητας*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Χρυσαφίδης, Κ. (1994). *Βιωματική - επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χρυσαφίδης, Κ. (2004). Βιωματική - επικοινωνιακή μάθηση: Η σύγχρονη εκδοχή της μεθόδου project. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 37, 65 -71.